

נבא בתרא סט

משה שווערד

1. רשב"ם מסכת בבא בתרא דף סח עמוד ב

מתני'. האבנים שהן לצרכה - בגמרא מפרש ואף על גב דתשמישין המטלטלין הן [1] כיון דקביעי להאי תשמיש ואין מזיזין אותה מהאי שדה לעולם כמחזיר חשיב להו.

2. יד רמה על בבא בתרא דף סז/ב

כי תימא ומאי שנא גבי בית הבד דזבין מקצת תשמישתיה מסתמא ואע"ג דמיטלטלי, ומאי שנא גבי בית וחצר ומרחץ ועיר דלא מזדבן מידי ממאני תשמישתייהו. מסתברא דשאני תשמישתיה דבית הבד, דכיון דלאפוקי משחא קאי, [2] לא חזי לאשתמושי ביה כלל ואפילו על ידי הדחק אלא בהדי מאני תשמישתא. הילכך (מ)הני תשמישתא דשכיחי בכל בית הבד כגופיה דבית הבד דמו, וכי נחית לוקח אדעתא דידהו נחית, ואמטול הכי מזדבני. ואין צ"ל גבי שדה לענין אבנים שהן לצרכה וגבי קנים שבכרם שהן לצרכו דאיכא תרתי, חדא מהאי טעמא דאמרן, ועוד דמחתן אבנים ומוקמי קנים במקום תשמישייהו ...

3. רשב"ם מסכת בבא בתרא דף סח עמוד ב

את הקנים שבכרם שהן לצרכו - בגמרא מפרש וממילא שמעינן דהמוכר את השדה מכר את הכרם שכל אילנות בכלל שדה אחד גפנים ואחד כל האילן חוץ מהרוב המורכב וסדן השקמה כדמוכח במתניתין ובגמרא דאמר' בגמרא אי אית ליה גופני לבר מגופני כלומר אדם שאומר לחבירו שדה אני מוכר לך חוץ מן האילנות ויש בו גפנים חוץ מן הגפנים אמר לו מכלל דאילו שתק היו מכורין בכלל שדה.

4. רשב"ם מסכת בבא בתרא דף סח עמוד ב

לא את חיצת הקנים כו' - שכל אלו חשובין שדה בפני עצמן והרי הוא כמו שמוכר לחבירו שתי שדות ויש לו שדה אחרת בתוך השתים ואם אמר לו שתי השדות וכל מה שבתוכן אני מוכר לך דאין שדה השלישית שביניהן מכור אף כאן שדה אחת מכר לו ולא שתי שדות וחיצת קנים וחרוב המורכב וסדן השקמה חשובין שדה בפני עצמן.

5. יד רמ"ה מסכת בבא בתרא דף סח עמוד ב

אבל לא מכר לא את האבנים שאינן לצרכה דלא מחתן אכפי בשעת מכירה, ואף ע"ג דמתקנן להכי. ולא את הקנים שבכרם שאינן לצרכו דלא מוקמי תחת גופני בשעת מכירה ואע"ג דמשפו להכי. ולא את התבואה התלושה מן הקרקע. ובזמן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה הרי כולן מכורין. ובין כך ובין כך לא מכר לא את מחיצת הקנים שהיא בית רובע, דכארעא באנפי נפשה חשיבא, ולא מהני בה לישנא דכל מה שבתוכה אלא היכא דליכא למיתלי במידי אחרנא דלא חשיב באנפי נפשיה מידי דהוה אמרחץ ובית הבד לגבי חצר. ולא תימא דוקא נקט מחיצת הקנים דקייא על שפת השדה כעין מחיצה לחוץ בינה ובין רשות הרבים או בינה ובין חברותיה הילכך לא שייך בה לישנא דמה שבתוכה, אלא אפילו קייא בי מצעי דשדה וקאמר ליה וכל מה שבתוכה כיון דהויא בית רובע לא מזדבנא. והא דנקט מחיצת הקנים רישא אצטריכא ליה, דאע"ג דקיימא בסוף השדה כי הויא פחותה מבית רובע מסתמא נמי מזדבנא. ואידי דנקט רישא מחיצת הקנים נקט סיפא נמי מחיצת הקנים. ולא את השומרה שאינה עשויה בטיט דלא שיעי דפנות דידה בטיט. הילכך לא קביעא ולא כי גופא דארעא דמאי ואמטול הכי לא מזדבנא כדבעינן לברורי טעמא לקמן. ולא את החרוב המורכב דחשיב באנפי נפשיה ואית ליה שם באנפי נפשיה ולא הוי טפל לגבי שדה. וכן סדן השקמה בר שבע שני כדברירנא דחשיב באנפי נפשיה, ואמטול הכי לא מזדבני דלא מהני לישנא דכל מה שבתוכה אלא במידי דהוי טפל לגבי שדה, אבל הני אע"ג דלא שייך להו קרקע הצריך להו כיון דאית להו שם באנפי נפשיהו לא מזדבני בהאי כללא אגב ארעא אלא היכא דליכא למיתלי במידי אחרנא כדברירנא טעמא גבי חצר. ולא את הבור ולא את הגת ולא את השוכך בין חריבין בין ישובין. בין שהבור מלא מים והגת מלאה ענבים והשוכך מלא יונים בין שהם חריבין דהא תשמישתא לחוד והא תשמישתא לחוד וכרשותא אחריתי באנפי נפשיה דמאן.

6. יד רמ"ה מסכת בבא בתרא דף ע עמוד א

... אבל היכא דזאבין ליה כולה שדה היא וכל מה שבתוכה בפירוש ואילין מצרנהא וכתב ליה ולא שיירית בזבינאי אילין קדמי כלום. אע"ג דאמר ליה חוץ מהרוב פלונית אותו הרוב הוא דלא קני אבל שאר חרובין קנה. ואין צריך לומר דבשדה לא שייר ולא מידי, מ"ט דכיון דאי לא שייריה לחרוב מסתמא הוה קני ליה דהא כתב ליה ולא שיירית בזבינאי אילין קדמי כלום ולא גרע מהמוכר בית לחבירו בבירה גדולה. על כרחיך כי אצטריך לשיוריה לחרוב גופיה הוא דאצטריך, ומדלא אתני אלא אהאי חרוב ש"מ דזבני זבין ליה שאר חרובין ואותו חרוב הוא דלא קנה הא שאר חרובין קנה. ואיכא למימר נמי דברייטא דקתני אותו חרוב לא קנה בהכי מתוקמא ולא צריכין לאוקומה לדמי.

7. ספר שערים מצויינים בהלכה

בזמן שאמר היא וכל מה שבתוכה הרי כולן מכורין. כתב בתשו' חתם סופר (או"ח סי' קד) בענין חטים שנורעו קודם הפסח, שנוהגים למכרו לגוים קודם הפסח משום חשש חימוץ, דאם מכר השדה עם כל מה שבתוכה מהני, כדאיתא בגמ' כאן.

8. ספר שערים מצויינים בהלכה

דף ס"ט. קנים המחולקים שמעמידים תחת הגפנים. פרשב"ם מפוצלין, וכדי שיהיו הגפנים זקופין כו'. הא דבעי' שיהיה מפוצלין כתבו התוס' בשם הערוך, וכן פירש רבינו גרשום, שלאותן שמעמידין בהם הגפנים, מסירין הקליפות שעליהן, כדי שלא יתלעו.

שלא יכנסו המים בין הקליפה ובין העץ ומתליע, שלא יהיו אותן תולעים יוצאין ומתליעין הכרם. ובמס' פסחים (סד.) מצינו, מקלות דקים היו שם, ופרש"י חלקים מפוצלות קליפתן. והתם היינו טעמא כדי שלא יהא הקליפה בתוך הבשר, ונמצא שיהיה צלי מחמת דבר אחר ולא מחמת האש.

9. ספר שערים מצויינים בהלכה

רצא ס"ב) דכשיוצא מהבית לא יטול המזוזות עמו, וברמ"א (שם) כתב, דמ"מ אם הראשון מקפיד על הרמים צריך השני לשלם לו המעות, ולפ"ז אין המוכר נקרא מוחזק בגוף המזוזות, דהא צריך להניחם שם, ואין למוכר על הלוקח אלא תביעת דמים, ובוזה הלוקח המוחזק והמוכר המוציא, דהא הלוקח מוחזק במעותיו, ומסיים דכל זה במדינות אחרות, אבל במדינתנו חוק המדינה שכל מי שמוכר בית גם כל מה שמחובר בטיט וביתדות שיין לבית ונמכר עם הבית, אף שלא מפורש בשטר המכר, א"כ בלא"ה אין להמוכר על הלוקח שום טענה אודות המזוזות, דדינא דמלכותא דינא. ועי' בדברינו בריש פרקין (סא. ד"ה המכר) שהבאנו דברי הרמב"ם, דבדברים אלו הכל הולך אחר המנהג ואחר לשון בני"א.

כי תיבעי לך דנקיטי בסיכי מאי תיקו. פרשב"ם דמחובר ביתדות ונוח לפרקן. ועי' בפ"י רבינו גרשום דנקיטי בסיכי שאינן מחוברות בקרקע, כי אם כעין שעושין ציר לדלת, שכל אחת נכנסת בחברתה ובכך מחוברין. ומבואר מזה דביתדות חזקות הוה כמו טיט, וכן מבואר מדברי הרשב"ם "ונוח" לפרקן. וברמ"א (חו"מ סי' ריד סי"א) כתב, המוכר בית סתם כו', וי"א דמה שמחובר ביתדות לא מיקרי חיבור. והטעם לזה משום דזה בעיא דלא איפשריטא, והוה ספיקא דדינא, ולכן פסקינן חומרא לתובע וקולא לנתבע, והמוכר הוא הנתבע והמוציא מחבירו עליו הראיה. ולפ"ז במוכר את הבית, א"כ אין המזוזות בכלל, אם הם מחוברים ביתדות, והוי המוכר מוחזק, ועל הלוקח להביא ראיה, אבל בתשו' שיבת ציון (סי' קי) פסק, דהמזוזות שיין ללוקח, ועל המוכר להביא ראיה, דפסקינן בשו"ע (יו"ד סי'

10. רמב"ם הלכות מכירה פרק כה הלכה ה

המוכר את הבית מכר את התנור ואת הכיריים, ואת מלבנות הפתחים המחוברין בטיט ואת הדלת ואת הנגר ואת המנעול אבל לא המפתח, ומכר את המכתשת הקבועה אבל לא את המטלטלת, ומכר את האיצטרוביל אבל לא את הכלי שהקמח יורד לתוכו שהוא כמו כפיפה של עץ, ולא מכר את מלבנות כרעי המטה ולא את מלבנות החלונות אף על פי שהן מחוברין בטיט מפני שהן לנוי, ובזמן שאמר הוא וכל מה שבתוכו הרי כולן מכורין.

11. מגיד משנה הלכות מכירה פרק כה

ולא את מלבנות החלונות וכו'. גם זה בעיא דלא איפשיטא שם זה לשונה בעי ר' זירא מלבנות של חלונות מהו מי אמרינן לנוי בעלמא הוא דעבידי או דילמא כיון דמחברי מחברי מאי תיקו ופשטה כדברי המחבר דאף במחוברין בטיט היא השאלה ועלתה בתיקו ולא קנה אבל הרשב"א ז"ל כתב בדלא מחברי בטיט אלא ביתדות כאותה של מלבנות פתחים וכך הוא שואל אע"ג דלגבי פתחים לא הוברר אם קנה כאן גבי חלונות ודאי לנוי הן עשוין וכל שאינן מחוברין ודאי לא קנה או דילמא הרי הן כמלבנות פתחים כיון דמחברי בסיכי ואף כאן הוא בספק אלו דבריו ז"ל ורשב"ם פירשה ג"כ במחוברין ביתדות דבטיט פשיטא דקנה ופירשה באת"ל גבי פתחים קנה גבי חלונות מאי ולא ידעתי מי הכריחם לזה:

12. חידושי הרשב"א מסכת בבא בתרא דף סט עמוד א

מלבנות של חלונות מהו. כלומר בדלא מחברי בטיט אלא דנקיטי בסיכי כאידך דמלבנות של פתחים, והכי קא בעי אע"ג דלגבי פתחים לא איתברירא לן הכא גבי חלונות מי נימא דודאי לנוי בעלמא הוא דעבידי כל דלא מחברי בטיט, או דילמא כיון דמחברי מחברי והרי הן כמלבנות של פתחים, אלא דקשיא לי שאם לעשותן כמלבנות של פתחים קאמר מאי נפקא לן מינה דבין שתמצא לומר דודאי לנוי עשוין בין שתמצא לומר שהן בספק כמלבנות של פתחים כאן וכאן מספק לא קנה **ובחזקת מוכר הן והוא מוציא מיד לוקח בלא ראייה (ומוכר) [ולוקח] אינו מוציא מיד (לוקח) [מוכר] אלא בראיה**, וי"ל דאיכא בין הא להא תרעומת דברים בלבד:

13. יד רמ"ה מסכת בבא בתרא דף סט עמוד א

והני תלתא בעיי דסלקי בתיקו דאינון מלבנות של פתחים ושל חלונות ושל כרעי המטה. היכי דקימי הני מלבנות בתוך הבית מוקמינן להו ברשותא דלוקח מספק, ממה נפשך אי כקרקע דמו הרי הן מכורין אי כתלוש דמו דכיון דבית עצמו מכור הוא והרי מלבנות הללו בתוך הבית המכור ברשותא דלוקח קימי, וכל תיקו דממונא חומרא לתובע וקולא לנתבע והני כיון דקימי בביתיה דלוקח מוקמינן להו ברשותיה. וכ"ת כלך לדרך זו ואינון מכורין ממה נפשך אי כמטלטלי דמו הוו להו כשאר מטלטלין שבבית ואינון מכורין, ואי כמקרקעי דמו קרקע בחזקת בעליה קיימת, וכיון דעלתה בתיקו אוקמינהו ברשותא דמריהו קמא ומספיקא לא מפקינן ממונא. לא ס"ד דעל כרחיך אי כקרקע דמו ליכא לאוקמינהו ברשותיה דמוכר דהא גופיה דקרקע מכור הוא וברשותיה דלוקח קאי. ואשתכח דאי כקרקע דמי פשיטא לן דמכורין דהא קרקע גופיה מכור הוא. ודקאמרת אי כמטלטלי דמי הוו להו כשאר מטלטלי שבבית, הא נמי ליכא למימר דאפילו תימא כמטלטלי דמו איכא למימר דמכורין מידי דהוה אאבנים שבשדה שהן לצרכה בין אליבא דהכא תרגימו דאוקימנא באבני דאכפי דאינון אבנים המונחין על הענפים ובין אליבא דעולא דאמר אבנים הסדורות לגדר לאו מחוברין אינון ואפילו הכי מזדבני. ומידי דהוה נמי אמוכר את בית הבד לענין ים וממל ובתולות והוא הדין לגבי מלבנות. ואמטול הכי איתנין להו להני בעיי דמיירי במוכר את הבית הכא גבי המוכר את השדה ולא איתנין בהדי הילכתא דהמוכר את הבית, משום דדמו להני תשמישי דשדה דאע"ג דלא מחברי מיזדבני אגב שדה. ודמו נמי לשומרה שאינה עשויה בטיט, דאע"ג דמחברא בטיט לא מזדבנא. ואמטול הכי קא מיבעיא לן גבי מלבנות כשומרה העשויה בטיט מדמינן להו ומזדבני אי נמי כאבני דאכפא וכקנים שמעמידין אותן תחת הגפנים, או דילמא כשומרה שאינה עשויה בטיט מדמינן להו ואע"ג דמחברא בטיט לא מזדבנא. ועלתה בתיקו וכל תיקו דממונא חומרא לתובע וקולא לנתבע, והכא כיון דקימי ברשותיה דלוקח לא מפקינן להו מיניה. אבל ודאי אי קימי הני מלבנות ברשותיה דמוכר אע"ג דתפשינהו מרשותיה דלוקח בעדים לא מפקינן להו מיניה, דהא מעיקרא דידיה הוו ומספיקא הוא דמוקימין להו ברשותא דלוקח דמספיקא לא מפקינן ממונא. וכיון דקימי השתא ברשותיה דמוכר דהוה מריהו קמא כל שכן דלא מפקינן להו מיניה.

14. ספר קובץ שעורים ח"א - מסכת בבא בתרא דף סט/א

(רפח) דף ס"ט. מנה"מ דחרוב המורכב אינו בכלל שדה, דאמר דקרא וכו', **צ"ע, דמ"ש הכא דאיצטריך קרא טפי מבוכלי פירקין, דזה מכור וזה אינו מכור, וע"כ הטעם, משום דכן הוא לשון בנ"א, ולמה לא נאמר כן גם בחרוב המורכב, ואי נימא דהגמ' פשיטא ליה, דבלשון בנ"א חרוב המורכב הוא בכלל שדה, א"כ מאי מהני קרא, כיון דכוונתם היתה למכור גם**

החרוב בכלל שדה, ובתוס' ר"פ הערל - ע"א - כתבו, דהיכא דאין לשון בנ"א ידוע, שפיר מייתי מקרא לענין נדרים, אבל הכא, אי נימא דאין לשון בנ"א ידוע, ודאי לא יקנה החרוב מספק, ולא איצטריך קרא:

15. חידושי הרישב"א מסכת בבא בתרא דף סט עמוד ב

מכאן למצרים מן התורה. יש שפירשו דסביב מקרא מיותר לדרשא [1] שהמצרים שהם סביב השדה נמכרים עם השדה, ואע"פ שהמחזיק בנכסי הגר החזיק בשדה לקנותו ואת מצריו לא קנה המצרים וכשדה באנפי נפשייהו חשיבי (לעיל נ"ג ב' עיי"ש), דעת אחרת מקנה אותו שאני שדעתו להקנותו ללוקח כיון דאפסרא דארעא נינהו, והדין אמת אבל הלשון אינו עולה יפה כל הצריך לפירוש זה, [2] ואחרים פירשו מכאן שהזכרת מצרים מועיל מן התורה ודנין אחריו, וכגון שמכר לו שדה בבקעה שלו באתרא דקרו לבקעה נמי שדה ולשדה שדה, ואילו לא מצר לו מצרים לא קנה אלא שדה דיד בעל השטר על התחתונה, וכן אפילו הזכיר לו מצרים חיצונים אם תמצא לומר שאין מצרים מן התורה, והוה אמינא מצרים הרחבי לו, אבל השתא דמצרים דאורייתא וזכר של עיקר אם מצר לו מצרים חיצונים קנה כל הבקעה, וכדמשמע בריש פרקין גבי ההיא דרב נחמן (ס"א ב'), וכן פירש הרישב"א נר"ו.

16. חידושי הרישב"א מסכת בבא בתרא דף סט עמוד ב

הא דאמר' סביב אמר רב משרשיא מכאן למצרים מן התורה. [1] לאו למימרא שיעכבו המצרים בקניית שדה וזכרם, שאילו אמר שדה פלוני או שדותי מכורין לך ולא מצר לו מצרים קנה, וכן כתב רבי' האי גאון ז"ל בספר מקח וממכר, ותדע לך מדאמר' במנחות (ק"ח ב') בית בבתי אני מוכר לך ונפל אחד מהם מראהו נפול, ואמר' נמי לעיל (ס"ג א') בין מצר ארעא דמינה פליגא בין מצר ארעא דמינה פסיקא אי א"ל אלין מצרנהא פלגא ואי לא א"ל אלין מצרנהא תשעה קבין, אלמא אין המצרים מעכבין, [2] אלא שהראב"ד ז"ל פירשה שאם לא מצר לו מצרים יכול הוא לומר לו לא מכרתי אלא תשעה קבין, ואינו מחזור, [3] עוד פ' הוא ז"ל דנפקא מינה לשדה שאינה מסויימת באותה בקעה ואם לא מצר לו מצרים באותה בקעה יכול לטעון [שלא מכר לו באותה בקעה רק במקום אחר, שטמ"ק], ואם מצר אע"פ שלא כתב לו ולא שיירית שוב אינו יכול לטעון שהמצרים מן התורה והא אתא לאשמועינן כן כתב הרב ז"ל, [4] עוד נראה לי דנפקא מינה להיכא דקרו לשדה שדה ולבקעה נמי שדה ומצר לו מצרים החיצוניים אע"פ דלא כתב ליה ולא שיירית קנה הכל משום דמצרים מן התורה, ואם לא היו המצרים מן התורה אין לו אלא שדה אחת הקטנה שבכולן לפי שיד בעל השטר על התחתונה ואפי' אם אמר לו שדה שיש לי מכורה לך, וכדאמר' בשלהי פ' גט פשוט (קע"ג א') אמר ליה רבינא לרבא אלא מעתה שדי מכורה לך שדה גדולה מכורה לו שדה שיש לי מכורה לך כל שדותי מכורין לו ואמר ליה שאני התם דיד בעל השטר על התחתונה, ונפקא מינה לגרעון הלוקח היכא דאמר לו שדה שלי מכורה לך ואין לו אלא אותה שדה, [5] א"נ יש לו ואמר לו שדה זו ואלין מצרנהא ומצר לו מצר אחד ארוך ומצר אחד קצר, שאין לו אלא ארוך כנגד קצר או כנגד ראש תור, וכן לכולהו אינך דאמר' בריש פירקין, כנ"ל:

17. ספר שערים מצויינים בהלכה

שם ע"ב הוצין וציצין. פרשב"ם שהם מיני דקלים כדתנן במס' סוכה (כט:): ציני הר הברזל כשרין, ויש מפרשים שאין אלו טוענין פירות. כתב בח"י חתם סופר במס' סוכה (לד.) דנוהגים ליקח לולבים הגדלים במדינתנו אשר לעולם לא יוציאו תמרים, דמ"מ מיקרי "כפת תמרים", כי המין נקרא כן, וכמש"כ הרמב"ם (לולב פ"ז ה"ג) דערכי נחל כך שמם הואיל ורובם גדלים על הנחל, וגם הגדלים בכל מקום כשר. ובתשו' בני ציון (סי' כא) הביא ראה לזה מדברי הרישב"ם כאן דכשרין אע"פ שאינם טוענין פירות, וכן מעתיק תשו' מהמנחת אלעזר (כת"י ח"ו סי' כג) שהאריך בענין זה, ודלא כמש"כ בתשו' שאלת שלמה (סי' סג) לפסול לולבי עבר הירדן הגדלים באילן סרק, משום שצריך שיגדל עליהם תמרים. ועי' מה שכתבנו בשמ"ב ובקונ"א (ח"ג סי' קלו סק"ו) בענין זה.

18. חידושי הר"ן מסכת בבא בתרא דף סט עמוד ב

ואע"ג דאי לא כת' ליה הכי קאני אפ"ה שופרא דשטר' הוא - כת' הראב"ד ז"ל דמ"ה צרי[ך] למכת[ב], משו' דנהי דמסתמ' קני, אי קאי מוכר ומערער מקמי דלחזיק בהו לוקח מקבל' מיניה, דאי לאו הכי למאי צרי[ך] למכת[ב], ולא מחזור, דהא רב יהודה גופיה אסיק במילתיה דשופרא דשטר' הוא ואם כדברי הרב ז"ל דינא נמי איכא, אלא רב יהודה עצה טובה קמ"ל כי היכי דלא איצטריך למיתי בדינא ודינא, אי נמי מפני חשש ב"ד טועין, וכן דעת הרשב"א ז"ל, וקשי' לי כיון דכתבי אינשי לישנא יתירא משו' שופרא דשטר' ואע"ג דלא צרי' ורבנן נמי מתקני להו למכתב הכי למה מודה ר' עקיבא בזמן שאמ' לו חוץ מאלו שאין צרי' ליקח לו דרך, וקי"ל נמי הכי, נימא לשופרא דשטר' כתבי הכי, וניח' לי דכי אמרי' דשופרא דשטר' הוא ה"מ גבי לוקח, דכיון דאתי לאפוקי מחזקה דמוכר, אע"ג דלא צריך לפרושי, קא מפרש בהדיא לפי שהוא חושש שאם יסתפקו ב"ד בדבר יעמידו בחזקת מוכר, וחייש לבי דינא דלא גמירי, אבל מוכר שהוא מוחזק למאי חייש הרי אין הדבר מצוי שיהו ב"ד טועין כל כך שיוציאו הדבר מחזקתו שלא כדין, והיינו דכל לישני יתירי דפירקין דאמרי' דלטפויי קאתו נקיש' להו גבי מוכר, בזמן שאמר לו חוץ מאלו, על מנת שדיוטא העליונה שלי, חוץ מחרוב פלני, וזהו כלל גדול בדינין הללו דכל לישנא יתירא דאמ' מוכר דלא צרי' לטפויי קאתי. אבל כי אמ' לוקח לשופרא דשטר' בעלמ' הוא דאיכוון.

19. ספר שערים מצויינים בהלכה

שופרא דשטר' הוא. הא דאמרי' לקמן (קלח:) כל לישנא יתירא לטפויי אתא, והרי כאן אמרי' לישנא יתירא משום שופרא דשטר', עי' בחי' הר"ן שתירץ קושיא זו, וכתב כלל גדול בדינים הללו, דכל לישנא יתירא דאמר מוכר דלא צריך, לטפויי קאתי, אבל כי אמר לוקח, לשופרא דשטר' בעלמא הוא דאיכווין. ועי' בב"י (חו"מ סי' רמח ס"ב) דלישנא לגבי לוקח או מקבל מתנה לא דייקין ליה למימר דלטפויי מילתא קאתי, אלא שופרא דשטר' הוא לברר הדבר כו'. ובתשו' הריב"ש (סי' רז) כתב בשם תשו' הרשב"א (ח"ב סי' רע) דהאי דינא דכל דאמר מילתא ולא צריך לטפויי קאתי, אין כח בדינו לדון בו בדמיונות, אלא במקום שאמרו אמרו, שהרי היה לנו לומר דאע"ג דלא צריך, הוא מפרש משום שופרא דשטר', כדי שלא יבואו לערער, אע"פ שמן הדין סתמו כפירושו, כדאמרי' בגמ' כאן, ואע"ג דכי לא כתב ליה קני, אפ"ה שופרא דשטר' הוא כו', ואף בהא דלטפויי קאתי, לאו לטפויי דוקא קאמר, אלא לומר לא לחנם אמרה אלא לצורך, לפעמים לטפויי ולפעמים לגרועי כדאיתא במס' ערכין (יט.) כו' עי"ש.

ועי' בתשו' הרדב"ז (ח"א סי' פז) שהקשה עמש"כ הר"ן דהיכא דאמר לוקח לשופרא דשטר' קא מיכווין, והא בגמ' כאן דהמוכר כתב ליה הכי, ואפ"ה אמרי' דשופרא דשטר' הוא, ותירץ דהלשון בגמ' האי מאן דמזבין ארעא לחבריה צריך למיכתב כו' לאו דוקא, אלא הקונה אמר תקנה דיקלין ותאלין והוא אומר קני לך דיקלין כו', א"נ הקונה מתנה, וסופר השטר הוא שמתקן הלשון בשם המוכר.

20. רשב"ם מסכת בבא בתרא דף סט עמוד ב

זבין ליה תרי דיקלי - יקנה לצרכו של זה שני דקלים שלא יהא מחוסר אמנה שכך התנה לו אני מוכר לך אילנות שאקנה לצרכך או יחזיר לו מן המעות כנגד דמי שני דקלים.

21. יד רמ"ה מסכת בבא בתרא דף סט עמוד ב

ומסתברא דאי מוכר לא ניתא ליה למזבן ליה דיקלי ולוקח ניתא ליה לקיומי זביני דארעא ולנכווי ליה מדמי דפסק בהדיה

כשיעור דמי דתרי דיקלי הדין עם הלוקח. והא דמיא להאי דתנן בפרק הזרוע והלחיים (דף קל"א ע"א) א"ל מכור לי בני מעיה של פרה זו והיו בהן מתנות כהונה נותנן לכהן ואינו מנכה לו מן הדמים, לקח הימנו במשקל נותנן לכהן ומנכה לו מן הדמים. והא מתנות לגבי טבח כמאן דזבין מידי דלאו דיליה דמי, וכיון דאתברר דזבין מידי דלאו דיליה בכלל מידי דאית ליה דהא זבין מתנות דלאו דיליה בכלל בני מעים דהו דיליה, קני להו לוקח לשאר בני מעים דאיתנהו דמוכר ומנכה לו מן הדמים לפי חשבון המתנות. הכא נמי כיון דזבין ארעא דאית ליה בהדיה דיקלי דלית ליה קני ארעא ומנכה ליה מן הדמים כשיעור דמי דיקלי דלית ליה.

22. ספר שערים מצויינים בהלכה

והא דאמרי' זבין ליה תרי דיקלי, אין הפירוש דמחויב לקנות לו תרי דיקלי, דדשלב"ל הוא, אלא נותנים לו רשות לקנות תרי דיקלי כו'. וכ"כ הרמב"ם (מכירה פכ"ד הי"ג) ובשו"ע (חור"מ סי' רטז ס"ה). אבל הרמ"א כתב כהרשב"ם עי"ש. והבעל העיטור הביא בשם הר"ן, דכי אמרי' אין אדם מקנה דשלב"ל, הני מילי פירות דקל ששניהם יודעין, אבל אם הלוקח נותן מעותיו בחזקת שבא לעולם, ומוכר על דעת כן מכר, מחייבים את המוכר להשלים תנאו כו'. ובתשו' הרדב"ז (ח"א סי' פו) עושה פשרה בין השיטות, דהיכא דהראה לו פירות ומכרם לו ונמצא שאינם שלו, מסתבר טעמיה דבעל העיטור דלאו כל הימנו לאבד זכותו של זה, כיון שהקונה סמך דעתו, והיכא דלא הראה לו המקח, מסתבר כהרי"ף דלא סמכא דעתיה כוליה האי, ולא מחייבין ליה למיזבן.

ואי לית ליה זבין ליה תרי דיקלי. פרשב"ם דיקנה לצרכו של זה שני דקלים, שלא יהא מחוסר אמנה, שכך התנה לו אני מוכר לך אילנות שאקנה לצרכך, או יחזיר לו מן המעות כנגד שני דקלים. וכן פירש הרא"ש. ועי' במס' ב"מ (מט.) ר' יוחנן אומר דברים יש בהם משום מחוסרי אמנה. אבל הרי"ף כתב, דכל דבר שאינו ברשותו, דבר שלא בא לעולם הוא,

23. ספר שערים מצויינים בהלכה

חזינן אי דיקלא טבא הוא. פרשב"ם מן הבינונים שטוענים פירות קצת. משמע מזה דלשון "טוב" לאו דוקא טוב ממש, אלא גם בינוני הוא בכלל טוב. וכ"כ בתשו' צמח צדק [נקלשפורג, סי' יא] דאם התחייב ליתן לחבירו בגדים טובים, יכול ליתן בינונים, ומסתייע מדברי הרשב"ם כאן, וכן מגמ' ר"ה (טז): דדרשו עה"כ (תהלים סט-כט) "ועם צדיקים אל יכתבו" זה ספרן של בינונים הרי דגם בינונים בכלל צדיקים. אבל בתשו' מהרש"ם (ח"ב סי' צז) הביא דבעט"ז (אור"ח סי' ריט) הביא ראייה מרש"י (בראשית א-ז) להיפך, שכתב דמה"ט לא נאמר ביום שני "כי טוב" לפי שלא נגמר המלאכה עד יום שלישי.